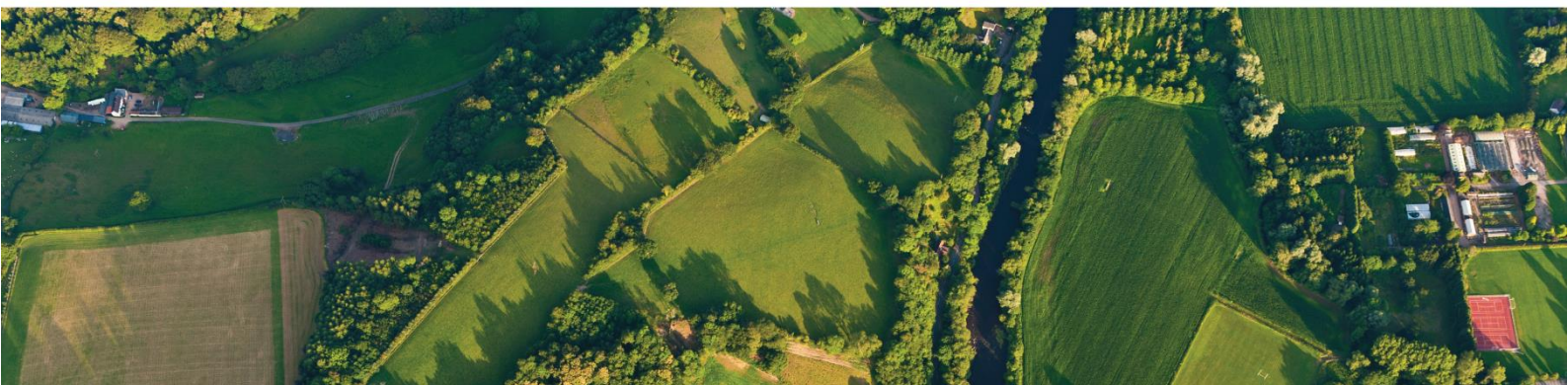

Transect-rapport 4177

Eersel, Schadewijkstraat 13-15 Gemeente Eersel (NB)

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek d.m.v.
proefsleuven, karterende en waarderende fase

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Colofon

Titel	Eersel, Schadewijkstraat 13-15, Gemeente Eersel (NB). Een archeologisch inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven, karterende en waarderende fase.
Rapportnummer	Transect-rapport 4177
Auteur	A.C. de Hoop, D.L. Scheeringa & B.J. Rendering
Versie	Versie 1.0
Datum	21-07-2022
Projectnummer	22050005
Onderzoeksmelding	5269831100
Opdrachtgever	Van Santvoort Advies
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bevoegde overheid	Gemeente Eersel
Adviseur namens bevoegde overheid	Dhr. dr. N. (Niels) Groot
Goedgekeurd	Nog niet beoordeeld
Beheer en plaats documentatie	Transect b.v., Nieuwegein
Omslagafbeelding	Sfeerfoto van het plangebied

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven Senior KNA Archeoloog	21-7-2022	

ISSN: 2211-7067

© Transect b.v., Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Van Santvoort Advies heeft Transect b.v. in juni 2022 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Schadewijkstraat 13-15 te Eersel (gemeente Eersel). De aanleiding voor het onderzoek wordt gevormd door het voornemen om binnen het plangebied (circa 985 m²) een nieuwe woonkavel te realiseren. Voor deze werkzaamheden is in eerste instantie een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk. In een later stadium is voor de daadwerkelijke grondroerende werkzaamheden ook een omgevingsvergunning vereist. Het plangebied was recentelijk in gebruik als tuin.

In januari 2022 is een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in het plangebied (Rap 2022; Transect-rapport 3861). In het bureauonderzoek is vastgesteld dat in het plangebied sprake is van een hoge verwachting op de aanwezigheid van archeologische resten in de top van het dekzand. Grenzend aan het plangebied zijn reeds vindplaatsen aangetroffen uit de Bronstijd tot en met de Late Middeleeuwen A, waarbij sprake is van zowel grafvelden als nederzettingsterreinen en sporen van landgebruik. Uit het veldonderzoek is gebleken dat in het plangebied geen sprake meer is van intacte dekzandafzettingen. Vanaf een diepte van 70-135 cm -Mv (27,9-28,1 m +NAP) zijn uitsluitend terrasafzettingen aangetroffen, die begraven liggen onder een verstoringslaag die waarschijnlijk het gevolg is van het planten en rooien van dennenbomen. Hoewel onduidelijk is hoelang het plangebied voor de teelt van dergelijke bomen in gebruik is geweest, is het evident dat dit heeft geleid tot een versterking van het archeologisch relevante niveau. Het plangebied heeft dan ook een lage archeologische verwachting voor alle periodes gekregen.

Het bevoegd gezag heeft besloten dat ondanks de lage verwachting, toch een vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd in de vorm van een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Ondanks de verstoringen in het plangebied lijkt er namelijk sprake te zijn van een relatief intacte C-horizont die tot een hoogte van 70-80 cm -Mv reikt. Dit betekent dat diepe sporen, zoals waterputten en paalsporen toch intact kunnen zijn en dus een deel van het archeologisch niveau intact is. Daarbij is de oude ploeglaag afgedekt door een, omstreeks 1982 opgebracht, moderne bouwvoor, wat kan er toe kan geleid hebben dat bepaalde (diepere) sporen in de C-horizont ondanks latere (bouw)werkzaamheden en bosbouw goed geconserveerd zijn. Daarnaast sluit de beschrijving van de C-horizont aan op de beschrijvingen in het onderzoeksrapport van Lascaris 2011 over de bodemopbouw van de Kerkebogten zoals deze is aangetroffen tijdens de grootschalige opgraving, waarbij ook waterputten en andere sporen in de betreffende laag zijn aangetroffen. Tevens wijzen de conclusies uit het bureauonderzoek ook op vindplaatsen ten zuiden van het plangebied waar resten zijn aangetroffen in zowel de top van voormalig waterverzadigd dekzand (grijze C-horizont) als een geoxideerde roestige top van het dekzand (Cg-horizont).

Conclusie

De bodemopbouw komt min of meer overeen met de bodemopbouw zoals deze tijdens het vooronderzoek is waargenomen. In het zuiden is onder een moderne bouwvoor een oude bouwvoor dan wel ploeglaag aanwezig. Hieronder liggen terrasafzettingen waarvan de top verweerd en/of verrommeld is. In het noorden zijn de terrasafzettingen onder de moderne bouwvoor aanwezig. Op de moderne bouwvoor ligt een recente ophooglaag. In het noorden zijn tevens grote verstoringen aangetroffen.

Met name in het noorden is de bodemopbouw grotendeels verstoord te noemen. Getuige de hier aanwezige waterput kunnen diepere grondsporen hier nog wel aanwezig zijn. Daarnaast lijkt de bodemopbouw in het zuiden door de afwezigheid van dekzand op de terrasafzettingen ook deels

verstoord te zijn. De top van de terrasafzettingen lijkt hier door de aanwezigheid van ondiepere grondsporen grotendeels intact te zijn. De diepte waarop de top van de natuurlijke afzettingen is aangetroffen in het vooronderzoek en het proefsleuvenonderzoek komt ook goeddeels overeen. Echter zijn in het plangebied wel degelijk archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen en, zij het in veel mindere mate, vondsten. Dit werd op basis van het vooronderzoek niet verwacht.

In het plangebied zijn archeologische resten aangetroffen in de vorm van 22 grondsporen en enkele vondsten. 21 van deze sporen (paalsporen, kuilen en een waterput) maken deel uit van een nederzettingsterrein dat vermoedelijk in de Middeleeuwen dateert. Het resterende spoor is een karrenspoor dat een jongere datering heeft. De archeologische resten zijn aangetroffen op een diepte van circa 28,0 – 28,1 m +NAP (circa 40-60 cm -Mv). Waterput S22 in wp2 is qua NAP-waarde op dezelfde hoogte aangetroffen, maar door een recente ophooglaag ligt deze circa 1,3 m -Mv. De aangetroffen archeologische resten dateren hoogstwaarschijnlijk in de tweede helft van de Middeleeuwen. Dit betekent dat de aangetroffen archeologische resten te koppelen zijn aan het nabijgelegen nederzettingsterrein die ten oosten en ten zuiden van het plangebied zijn opgegraven. De vindplaats kan een belangrijke schakel zijn om het beeld van de ontwikkelingsgeschiedenis van Eersel te complementeren

Advies

Aangezien in het plangebied een behoudenswaardige vindplaats aanwezig is, is ons advies om deze *in* dan wel *ex situ* te behouden. Vanwege de relatief ondiepe ligging van de archeologische resten in het zuiden van het plangebied (40-60 cm -Mv) kan de vindplaats enkel *in situ* behouden blijven als de bodemroerende werkzaamheden niet dieper gaan dan 10 cm -Mv. Dit om voldoende buffer te houden met de onderkant van deze werkzaamheden en de bovenkant van het archeologische niveau. In het noorden liggen de archeologische resten ten opzichte van maaiveld dieper (circa 130 cm -Mv), maar omdat de grens tussen beide zones niet duidelijk is, wordt zekerheidshalve vastgehouden aan de begrenzing van 10 cm -Mv. Mocht *in situ* behoud niet mogelijk zijn, dan adviseren wij om de vindplaats *ex situ* te behouden middels een definitief onderzoek waarbij het gehele plangebied wordt opgegraven.

Op basis van dit advies neemt de gemeente Eersel een selectiebesluit.

Inhoud

1.	Aanleiding.....	7
2.	Vooronderzoek.....	9
3.	Doel en methodiek.....	13
4.	Resultaten	17
5.	Waardestelling	23
6.	Conclusie en advies	25
7.	Geraadpleegde bronnen	26
Bijlage 1.	Archeologische periode-indeling voor Nederland	28
Bijlage 2.	Allesporenkaart	29
Bijlage 3.	Vlaktekeningen.....	30
Bijlage 4.	Veldtekeningen	33
Bijlage 5.	Sporen- en lagenlijst.....	34
Bijlage 6.	Vondstenlijst.....	37
Bijlage 7.	Monsterlijst	37
Bijlage 8.	Beantwoording onderzoeksvragen	38

1. Aanleiding

Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Eersel
Plaats	Eersel
Toponiem	Schadewijkstraat 13-15
Kaartblad	57B
Centrumcoördinaten	150.620 / 374.303
Oppervlakte plangebied	Ca. 985 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	Ca. 985 m ²
Huidig grondgebruik	Tuin

De aanleiding voor het onderzoek door Transect b.v.¹ wordt gevormd door het voornemen om binnen het plangebied (circa 985 m²) een nieuwe woonkavel te realiseren. Voor deze werkzaamheden is in eerste instantie een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk. In een later stadium is voor de daadwerkelijke grondroerende werkzaamheden ook een omgevingsvergunning vereist. Het plangebied was recentelijk in gebruik als tuin.

Volgens het huidige bestemmingsplan 'Kerkebogten' (2016) geldt voor het plangebied geen archeologische dubbelbestemming (bron: www.ruimtelijkeplannen.nl). Op basis van de archeologische beleidskaart van de gemeente Eersel geldt echter een (hoge) archeologische waarde wegens de ligging in een historisch lint of kern. Dit betekent dat hier zonder archeologisch onderzoek geen bodemroerende werkzaamheden zijn toegestaan die een oppervlakte hebben groter dan 100 m² en die dieper reiken dan 30 cm -Mv. In het kader van de voorgenomen ontwikkeling is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk.

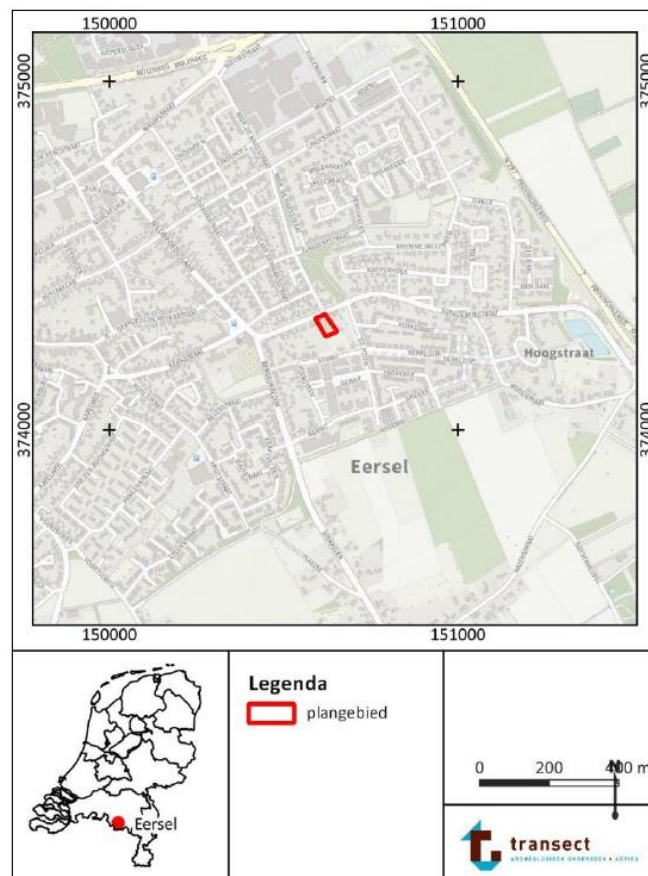
In januari 2022 is een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in het plangebied (Rap 2022; Transect-rapport 3861). In het bureauonderzoek is vastgesteld dat in het plangebied sprake is van een hoge verwachting op de aanwezigheid van archeologische resten in de top van het dekzand. Grenzend aan het plangebied zijn reeds vindplaatsen aangetroffen uit de Bronstijd tot en met de Late Middeleeuwen A, waarbij sprake is van zowel grafvelden als nederzettingsterreinen en sporen van landgebruik. Uit het veldonderzoek is gebleken dat in het plangebied geen sprake meer is van intacte dekzandafzettingen. Vanaf een diepte van 70-135 cm -Mv (27,9-28,1 m +NAP) zijn uitsluitend terrasafzettingen aangetroffen, die begraven liggen onder een verstoringslaag die waarschijnlijk het gevolg is van het planten en rooien van dennenbomen. Hoewel onduidelijk is hoelang het plangebied voor de teelt van dergelijke bomen in gebruik is geweest, is het evident dat dit heeft geleid tot een verstoring van het archeologisch relevante niveau. Het plangebied heeft dan ook een lage archeologische verwachting voor alle periodes gekregen.

Het bevoegd gezag heeft besloten dat ondanks de lage verwachting, toch een vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd in de vorm van een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven.

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.1, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij de RCE en de SIKB.

Ondanks de verstoringen in het plangebied lijkt er namelijk sprake te zijn van een relatief intacte C-horizont die tot een hoogte van 70-80 cm -Mv reikt. Dit betekent dat diepe sporen, zoals waterputten en paalsporen toch intact kunnen zijn en dus een deel van het archeologisch niveau intact is. Daarbij is de oude ploeglaag afgedekt door een, omstreeks 1982 opgebracht, moderne bouwvoor, wat kan er toe kan geleid hebben dat bepaalde (diepere) sporen in de C-horizont ondanks latere (bouw)werkzaamheden en bosbouw goed geconserveerd zijn. Daarnaast sluit de beschrijving van de C-horizont aan op de beschrijvingen in het onderzoeksrapport van Lascaris 2011 over de bodemopbouw van de Kerkebogten zoals deze is aangetroffen tijdens de grootschalige opgraving, waarbij ook waterputten en andere sporen in de betreffende laag zijn aangetroffen. Tevens wijzen de conclusies uit het bureauonderzoek ook op vindplaatsen ten zuiden van het plangebied waar resten zijn aangetroffen in zowel de top van voormalig waterverzadigd dekzand (grijze C-horizont) als een geoxideerde roestige top van het dekzand (Cg-horizont).

Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de bevoegde overheid, vastgelegd in het Programma van Eisen (PvE; Braiek, 2022), en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1).

Figuur 1: Ligging van het plangebied op een topografische kaart.
Bron: pdok.nl

2. Vooronderzoek²

2.1 Landschappelijke achtergronden

Het plangebied ligt in het Zuid-Nederlandse zandgebied en maakt deel uit van de Gordel van Sterksel (Berendsen, 2005). Op de geomorfologische kaart is het plangebied gekarteerd als een terrasafzettingenvlakte afgedekt met dekzand (kaartcode M41; Alterra, 2019). Op de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd door de ligging in bebouwd gebied (Alterra, 2015).

De maaiveldhoogte in het plangebied ligt op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4) tussen 27,8 en 29,4 m NAP. Hierbij valt op dat het maaiveld rondom de bestaande woning zeer vlak is, met maaiveldhoogtes van 29,1-29,4 m NAP. In zuidelijke richting loopt het maaiveld af tot 28,5 m NAP. Het is niet bekend waardoor dit hoogteverschil is ontstaan. Voor zover bekend in de Ontgrondingenkaart van de Provincie Noord-Brabant is in elk geval in de periode 1950-1988 geen vergunning afgegeven voor zandwinning. Het laagste deel van het plangebied (27,8 m NAP) bestaat uit de randen van de vijver.

Door de ligging in bebouwd gebied op de bodemkaart, is de grondwatertrap in het plangebied niet gekarteerd. Circa 50 m ten zuiden van het plangebied, is de grondwatertrap gekarteerd als VII. Dit duidt over het algemeen op vrij droge gronden, waarbij de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 cm -Mv ligt en de gemiddeld laagste grondwaterstand beneden 1,2 m -Mv.

2.2. Verkennend booronderzoek

Tijdens het vooronderzoek is aangetoond dat ter plaatse van het plangebied sprake is van een terrasafzettingenvlakte, zoals werd verwacht op basis van het bureauonderzoek. Er is echter geen dekzand aangetroffen. De top van de terrasafzettingen is aangetroffen op een diepte van 70-135 cm -Mv (27,9-28,1 m NAP). Direct op de terrasafzettingen is een ploeglaag of oude bouwvoor gelegen vanaf een diepte van 40-125 cm -Mv (28,1-28,4 m NAP). Deze laag bestaat uit matig fijn tot matig grof zand dat sterk tot zowel uiterst siltig is en grijze, bruine en gele zandbrokken als een grote hoeveelheid roestvlekken bevat. Gezien het matig grove zand, bestaat deze laag waarschijnlijk uit terrasafzettingen. De afwezigheid van dekzand in het plangebied valt mogelijk te verklaren door het verbouwen en rooien van dennenbomen in het plangebied. Op basis van het uitgevoerde bureau- en booronderzoek blijkt dat er dus een kans op één of meerdere behoudenswaardige archeologische vindplaatsen in het plangebied is. Het is daarom waarschijnlijk dat de voorgenomen ingrepen zullen zorgen voor een aantasting van het dieper gelegen bodemarchief, mede gelet op de ondiepe ligging van de C-horizont.

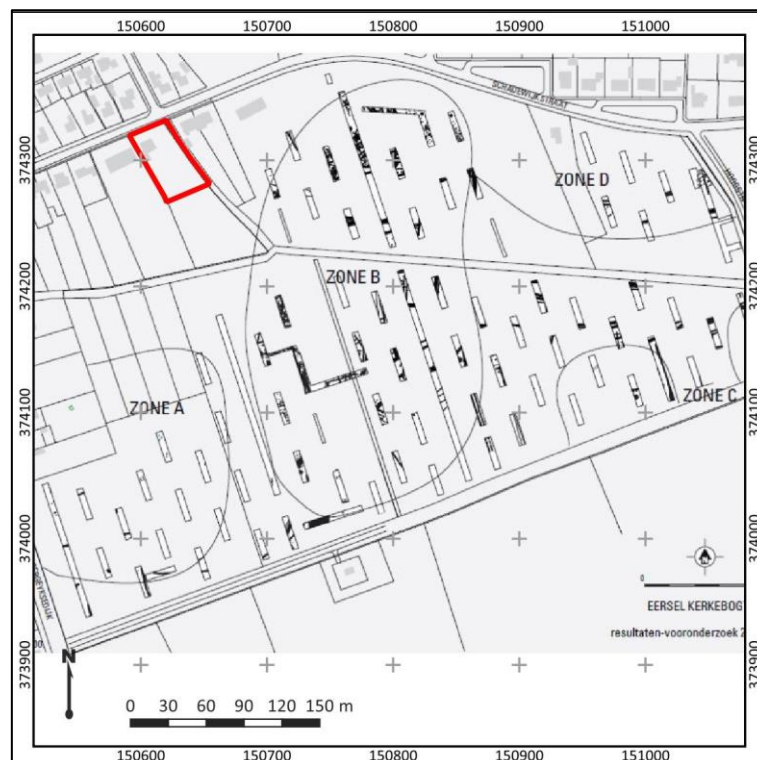
2.3 Archeologische waarden

In de directe omgeving van het plangebied zijn meerdere archeologische vindplaatsen bekend en opgegraven die van invloed zijn op de archeologische verwachting in het plangebied. Circa 110 m ten westen van het plangebied is een terrein van hoge archeologische verwachting gelegen (AMK-terrein 16827; toponiem Eersel). Het betreft de historische kern van Eersel, waar mogelijk al sprake van bewoning is voor 1250. De grenzen van het AMK-terrein zijn gebaseerd op de kaarten van Van Deventer uit 1536 en de Bonnebladen uit 1900. Buiten de contouren van het AMK-terrein, op kortere afstand van het plangebied, zijn echter meer vindplaatsen bekend uit de Volle Middeleeuwen en vroegere perioden. Bij een proefsleuvenonderzoek ten zuiden en oosten van het plangebied (figuur 2;

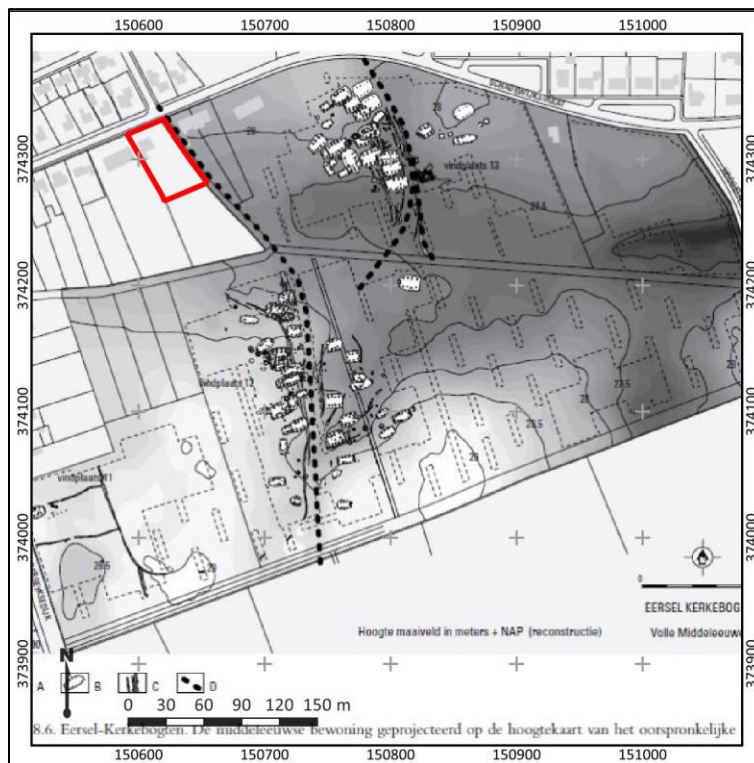
² De informatie in hoofdstuk is (deels) afkomstig uit het Programma van Eisen (Braiek 2022) en het vooronderzoek (Rap 2022, Transect-rapport 3861).

Kortlang en Hakvoort, 2005), is op een dekzandkop circa 150 m ten zuidoosten van het plangebied (zone B) een vindplaats aangetroffen uit de Volle Middeleeuwen. Verder naar het oosten van het plangebied (ca. 250 m) is daarnaast een concentratie grondsporen aangetroffen die waarschijnlijk relateren aan de nederzettingsterrein uit de Late IJzertijd (zone D). Ten slotte is er 300 m ten zuiden en zuidwesten van het plangebied een vindplaats met een lage sporendichtheid aangetroffen uit de Vroege tot Midden-IJzertijd (zone C).

Bij de opgravingen die naar aanleiding van dit proefsleuvenonderzoek zijn uitgevoerd, zijn grootschalige nederzettingsterreinen aangetroffen uit de hierboven genoemde perioden (Lascaris, 2011). Gedurende de Late Middeleeuwen A heeft direct grenzend aan de oostzijde van het plangebied waarschijnlijk een weg of pad gelegen in het verlengde van de Mgr. De Haasstraat richting een vindplaats bestaand uit verschillende huisplattegronden en erven uit de Late Middeleeuwen (figuur 3). Ook op 200 m ten oosten van het plangebied (ten zuiden van de Schadewijkstraat) heeft een verzameling van erven uit deze periode gelegen. De sporen uit de Late Middeleeuwen zijn hoofdzakelijk aangetroffen tussen een diepte van 27,5 en 28,0 m +NAP. Verder is de interpretatie van de nederzettingsterreinen uit de overige periodes nogmaals bevestigd middels deze opgraving. Opvallend is dat ook enkele fragmenten bewerkt vuursteen zijn aangetroffen, die echter buiten de oorspronkelijke context zijn aangetroffen. Het is daarom onduidelijk of ook daadwerkelijk sprake is geweest van een vindplaats uit deze periode. De gehanteerde onderzoeksmethode hield hier ook geen rekening mee, ondanks dat het gradiëntenlandschap wel degelijk mogelijkheden voor bewoning moet hebben geboden gedurende het Laat-Paleolithicum B tot en met het Neolithicum. Tevens zijn aan de zuidwestzijde van het onderzoeksareaal twee kringgreppels en crematiegraven uit de Bronstijd aangetroffen.

Figuur 2. Ligging van de proefsleuven en vindplaatszones uit het onderzoek van Kortlang en Hakvoort (2005) ten opzichte van onderhavig plangebied (rood omlijnd). Naar: Lascaris, 2011.

Figuur 3. De ligging van de vindplaatsen uit de Volle Middeleeuwen (Late Middeleeuwen A) uit het onderzoek van Lascaris (2011) ten opzichte van onderhavig plangebied (rood omlijnd). Naar: Lascaris, 2011.

Tot slot is op circa 230-250 m ten noordwesten van het plangebied, ter plaatse van de kruising Schadewijkstraat en Koppenhoek, een aantal vondstmeldingen gedaan van aardewerk. Het betreft fragmenten van amforen, *terra sigillata*, een *dolium*, Niederbieber-kookpotten en diverse wrijfschalen (Romeinse tijd). Ook zijn diverse fragmenten Paffrath -aardewerk (Late Middeleeuwen A) en rood- en blauwgrijsbakkend geglazuurd aardewerk aangetroffen (Late Middeleeuwen B-Vroeg Nieuwe tijd). Deze vondsten zijn gedaan tijdens niet-archeologische werkzaamheden.

2.4 Historische achtergronden

Het plangebied bevindt zich op ongeveer 1000 m ten oosten van de historische kern van Eersel (Berkvens e.a., 2011), waarbij het kleine gehucht De Kerkhof op circa 110-150 m ten (noord)westen van het plangebied gelegen heeft. Eersel als dorp wordt voor het eerst in kerkelijke oorkondes genoemd in de vroege 8^e eeuw, waarbij de kern en kerk van deze periode waarschijnlijk op circa 400 m ten westen van het plangebied gelegen hebben. Dit is mogelijk ook de locatie van de Middeleeuwse 's-Hertogenhofstad. Een hofstad is een stuk grond waarop een huis (hof), al dan niet met bijgebouwen, heeft gestaan. Er zijn sterke aanwijzingen dat 's-Hertogenhofstad, ofwel het huis van de hertog van Brabant dat in de 14^e eeuw verloren is gegaan, in Eersel heeft gestaan dichtbij de plek die begin 19^e eeuw werd aangeduid met de naam Speeldries. Tegenwoordig ligt dit gebied rondom de Schadewijkstraat, Aengilbertusstraat en Monseigneur de Haasstraat. Een groot deel van het gebied is inmiddels bebouwd en daarmee is de kans klein dat er ooit d.m.v. archeologisch onderzoek kan worden bevestigd dat dit de plek is waar 's-Hertogenhofstad heeft gestaan. Alleen het terrein ten noordoosten van de Monseigneur de Haasstraat is nog grotendeels onbebouwd en zou dus wel onderzocht kunnen worden (Thijssen 2020).

Gedurende de Late Middeleeuwen ontwikkelen zich diverse gehuchten rondom de kern van Eersel, waaronder Schadewijk op circa 1,2 km ten oosten van het plangebied. Dit vormt de naamgever van de huidige Schadewijkstraat. Het plangebied zelf ligt in het akker- en landbouwgebied van de Kerkebogten, dat doorsneden wordt door de (deels) gekanaliseerde beek Kerkloop op ongeveer 50 m ten zuiden van het plangebied (beeldbank.cultureelerfgoed.nl; De Bont, 1993). Op de kadastrale Minuut uit 1811-1832 is zichtbaar dat het plangebied onbebouwd is en in gebruik is als weiland. Direct ten oosten van het plangebied ligt een naamloos pad, ten noorden is de huidige Schadewijkstraat reeds ingetekend. Het dichtstbijzijnde erf ligt op circa 30 m ten westen.

Op alle hierop volgende kaarten is deze onbebouwde situatie in een landbouwgebied nog zichtbaar. Opvallend is dat op kaarten uit de vroege 20^e eeuw met hoogtelijnen lijkt te zijn aangemerkt dat het plangebied in een west-oost georiënteerde laagte ligt, die tegenwoordig alleen nog ten zuiden van de Schadewijkstraat zichtbaar is. De door Lascaris benoemde weg ten oosten van het plangebied lijkt in elk geval tot in de jaren '80 van de 20^e eeuw nog zichtbaar ten oosten van het plangebied, totdat Eersel zich in sterke mate uitbreid gedurende het laatste kwart van de 20^e eeuw.

Momenteel is het plangebied onbebouwd en in gebruik als tuin. Het plangebied heeft sinds de vroege 19^e tot in de late 20^e eeuw een agrarische functie gehad. Het is vooralsnog onduidelijk in hoeverre dit tot verstoring heeft geleid. Van de bestaande bebouwing in het plangebied zijn ten tijde van het opstellen van dit onderzoek geen funderingsgegevens bekend. Aan de hand van het AHN is wel vastgesteld dat sprake is van een vijver die circa 60 cm lager ligt dan het omliggende maaiveld.

2.5 Gespecificeerde archeologisch verwachting

Op basis van het bureauonderzoek was nog sprake van een hoge verwachting op de aanwezigheid van archeologische resten, mogelijk verband houdend met een voortzetting van bekende vindplaatsen uit de Bronstijd tot en met de Late Middeleeuwen A. Uit het veldonderzoek is echter gebleken dat het archeologisch relevante niveau, het dekzand, niet meer in intacte vorm aanwezig is in het plangebied. Aangezien het ontbreekt aan een intact archeologisch relevant niveau, is de hoge verwachting voor alle periodes daarom naar een lage verwachting bijgesteld.

3. Doel en methodiek

3.1 Doel

Het doel van dit onderzoek is het toetsen en aanvullen van de archeologische verwachting door het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische resten. Het onderzoek moet, voor zover mogelijk, inzicht geven in de aard, datering, omvang, gaafheid, conservering en begrenzing van de mogelijk aanwezige archeologische resten.

Als zodanig dient de vraagstelling te worden beantwoord of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, of deze behoudenswaardig zijn en onder welke randvoorwaarden behoud mogelijk is. Voor de deelvragen en de beantwoording hiervan, zie bijlage 8.

3.2. Onderzoeksvragen

1. Zijn er in het plangebied archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen, en/of vondsten?
2. Hoe ziet de bodemopbouw in het plangebied eruit en in hoeverre is deze intact?
3. Wat is de aard, diepteligging, samenhang en spreiding van de aanwezige archeologische resten, grondsporen en structuren (horizontaal en verticaal)?
4. Wat is de datering van de archeologische resten op basis van (chrono-)stratigrafie en typochronologie? En in hoeverre is er sprake van (dis-)continuïteit in gebruik/bewoning?
5. Welke categorieën vondstmateriaal zijn aanwezig en in welke mate (ook in relatie tot elkaar)? Wat zegt de aard en mate van voorkomen van het vondstmateriaal over het gebruik van het plangebied in het verleden?
6. Welke depositionele en post-depositionele processen zijn te onderscheiden en in hoeverre hebben deze invloed gehad op de bewoningsgeschiedenis en vondstcontexten?
7. Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?
8. Wat is de relatie met omliggende historische/archeologische resten?
9. Wat is de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten (gaafheid en conserveringsgraad)? Is sprake van (een) behoudenswaardige archeologische vindplaats(en)? (Maak voor het beantwoorden van deze vraag gebruik van de KNA-waarderingsystematiek).
10. Kan op basis van de resultaten een advies geformuleerd worden t.a.v. het vervolg in de archeologische monumentenzorg (vrijgeven/behoud *in situ*/opgraven). Zo ja, hoe luidt deze?
11. Zijn er vanuit de toestand van de archeologische resten, bodemcondities en toekomstig gebruik mogelijkheden voor behoud *in situ*?
12. Bij afwezigheid van een vindplaats; wat is hier de verklaring voor (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?

3.3 Methodiek

Het onderzoek betreft een proefsleuvenonderzoek dat is uitgevoerd conform het hiertoe opgestelde PvE (Braiek 2022) en de KNA 4.1 (KNA-protocol 4003 – Inventariserend Veldonderzoek, Proefsleuven). In het plangebied zijn twee proefsleuven aangelegd van 12 bij 4 m (circa 96 m² in totaal).

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is niet afgeweken van het oorspronkelijke puttenplan zoals opgesteld in het PvE. De proefsleuven zijn laagsgewijs verdiept in de top van de terrasafzettingen met behulp van een graafmachine met gesloten gladde bak, waarbij het vlak constant visueel en met een metaaldetector geïnspecteerd is op archeologisch vondstmateriaal. Met een dGPS zijn de putomtrek, sporen, recente verstoringen, natuurlijke sporen, maaiveldhoogtes, vlakhoogtes en profielpennen ingemeten.

In elke werkput zijn profielkolommen gezet om de bodemopbouw in kaart te brengen. De werkputten, vlakken, sporen en profielen zijn conform PvE ingemeten en gedocumenteerd door middel van foto's (figuur 2), tekeningen en beschrijvingen in de database (Archeolink).

Figuren 4 t/m 6 tonen sfeer- en overzichtsfoto's ter illustratie.

Figuur 4: Vlak 1 in werkput 1.

Figuur 5: Vlak 1 in werkput 2.

Figuur 6: De start van de aanleg van werkput 1.

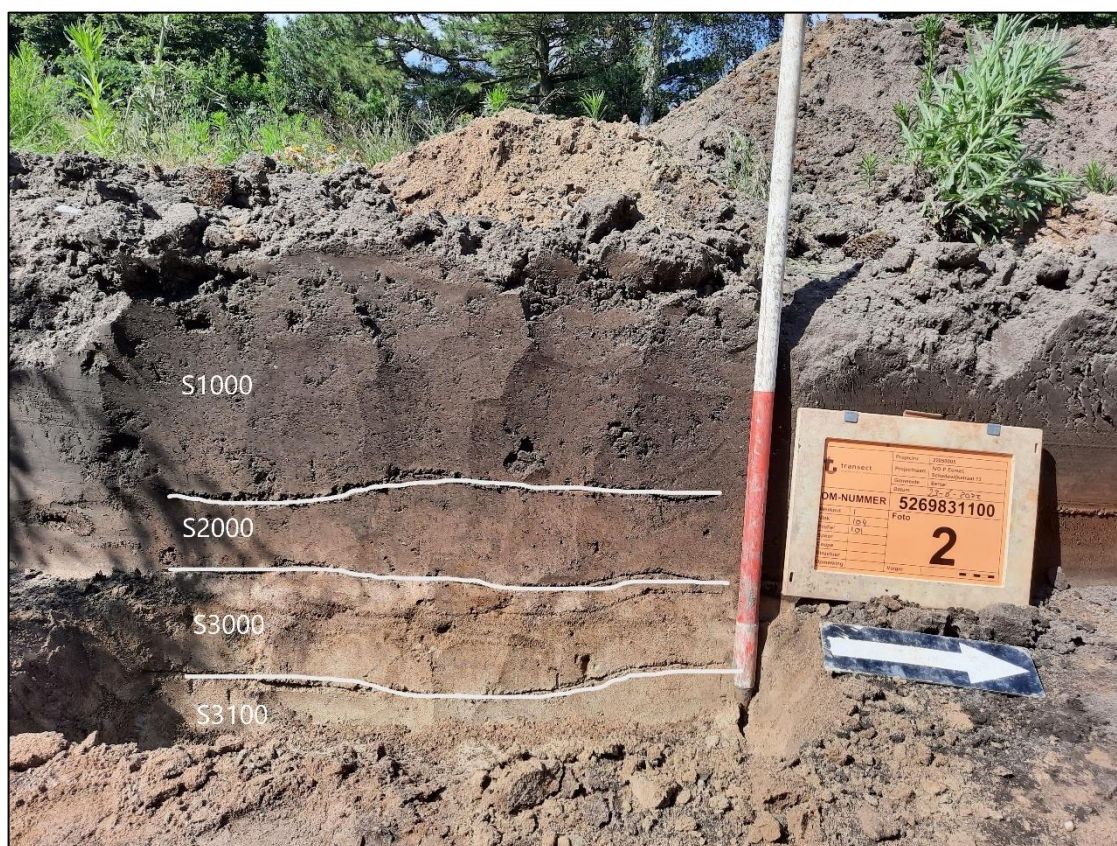
4. Resultaten

4.1 Bodemopbouw

In het plangebied is sprake van een tweedeling in de bodemopbouw. In het zuiden is onder een moderne bouwvoor (S1000) een ploeglaag of oude bouwvoor aanwezig (S2000). Hieronder ligt de natuurlijke ondergrond die gezien de siltigheid, korrelgrootte, sortering en grindgehalte van het zand uit terrasafzettingen bestaat (S3000 en S3100). De top hiervan (S3000) is wat verrommeld en verweerd.

In het noorden is onder een moderne verstoringslaag S1000 aanwezig. Hieronder is gelijk S3100 aanwezig. Dit is het resultaat van het voormalige landgebruik.

Zie bijlage 5 voor de uitgebreide beschrijving van de lagen. In figuren 7 en 8 zijn profielen afgebeeld.

Figuur 7: Profiel 101 in de westwand van werkput 1.

Figuur 7: Profiel 201 in de oostwand van werkput 2 met daarin waterput S22.

4.2 Sporen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn 22 sporen aangetroffen (tabel 1). Op waterput S22 na, bevinden alle sporen zich in wp1. Bijna driekwart van de aangetroffen sporen bestaat uit paalsporen (N=16). In 14 hiervan is nog een duidelijke paalkern herkenbaar. Tezamen met kuilen die mogelijk paalkuilen betreffen (waarschijnlijk S6 en S20), zijn waarschijnlijk de meeste paalsporen onderdeel van een structuur. Gezien het kleine oppervlak van de proefsleuf zijn geen uitspraken te doen over de precieze aard en ligging van de structuur. Gezien de grootte van de paalsporen kan wel gesteld worden dat het hier naar alle waarschijnlijkheid gaat om een boerderijplattegrond dan wel een groot bijgebouw zoals een schuur.

De overige sporen bestaan uit een noordwest-zuidoost georiënteerd karrespoor (S8) en een deel van een waterput die in het noordoostelijke puntje van wp2 is aangetroffen (S22; figuur 7). In de coupe van S22 werd nog vermolmd hout aangetroffen (vulling 2) waardoor het hier mogelijk gaat om een boomstamp. Figuren 8 tm/ 10 geven een impressie van de aangetroffen grondsporen. Een volledige lijst met informatie over de aard, diepte en textuur van de sporen is opgenomen in bijlage 5.

4.3 Vondsten

Gezien het aantal sporen kan het aantal verzamelde vondsten schaars genoemd worden. In totaal zijn zes vondsten verzameld, verspreid over vier vondstnummers. Tevens zijn vier algemene grondmonsters genomen uit grondsporen en is een houtmonster uit waterput S22 verzameld. Op één vondst na zijn alle vondsten verzameld uit sporen. Alle vondsten uit de sporen betreffen bouwkeramiek. Twee hiervan bestaan uit kleine kruimels hutteleem (VNR2). Daarnaast is een brokje hutteleem aanwezig in VNR9. De andere vondst in hetzelfde vondstnummer is een zeer verweerd

stukje bouwkeramiek. Dit kan ofwel om een stukje laatmiddeleeuwse baksteen gaan, dan wel een fragmentje Romeinse bouwkeramiek. Mocht het om dit laatste gaan, dan is deze vermoedelijk afkomstig van het deels opgegraven Romeinse nederzettingsterrein dat slechts enkele honderden meters ten oosten van het plangebied ligt. Hetzelfde geldt voor het bouw materiaal uit VNR3.

De enige scherf in het vondstmateriaal is verzameld in profiel 101 in de ploeglaag c.q. oude bouwvoor (S2000; VNR1). Het op een draaischijf gemaakte scherfje is te klein om aan een specifiek bakseltype toegewezen te worden. Het lijkt hier echter wel te gaan om een Middeleeuwse scherf (globaal 10^e-12^e eeuw).

Figuur 11 geeft een impressie van het aangetroffen vondstmateriaal. Een uitgebreidere lijst met informatie over de vondsten is opgenomen in bijlagen 6 en 7.

4.4 Synthese

Het geheel van een relatief grote structuur met een nabijgelegen waterput maakt dat binnen het plangebied een deel van een erf is aangetroffen. Dit erf is te koppelen aan meerdere Middeleeuwse vindplaatsen die circa 100 meter ten oosten en circa 120 meter ten zuidoosten van het plangebied zijn opgegraven in het eerste decennium van de 21^e eeuw (Lascaris 2011) waarbij meer dan zestig gebouwplattegronden zijn aangetroffen. Aangezien de datering van de vindplaats in het plangebied niet nader te bepalen is dan de tweede helft van de Middeleeuwen, is de precieze relatie met de nederzetting van Lascaris niet duidelijk.

De middeleeuwse vindplaatsen van Lascaris en die in het plangebied lijken in eerste instantie aan te sluiten bij een typisch Kempisch verschijnsel waarbij kerken en de omliggende nederzettingen vanaf de Karolingische periode tot in de 12^e eeuw op de hoogste delen van het landschap lagen om daarna te verschuiven langs de randen van de beekdalen (Theuws 1989; Lascaris 2011). Op figuur 12 is goed te zien dat de vindplaatsen van Lascaris alsmede het plangebied zelf inderdaad op de rand van een dekzandrug en aan een beekdal ligt. Tevens ligt op circa 220 meter ten westen van het plangebied de Sint Wilibrorduskerk, waarbij het beeld van kerken en nederzettingen aan de beekdalen bevestigd lijkt te worden. Wanneer beter gekeken wordt naar de nederzetting en de kerk vallen echter een aantal zaken op. Zo dateert de nederzetting van Lascaris in de periode 1050-1250 waarna de nederzetting en het omliggende land abrupt verlaten worden. Het gebied wordt in de 14^e of 15^e eeuw in gebruik genomen als akkerland. Het is niet duidelijk waar de bewoning in Eersel vanaf deze periode precies gelegen is. De historische kern van Eersel strekt zich, als een soort hybride vorm tussen lintbebouwing en een meer klassieke kern, vanaf de Sint Wilibrorduskerk tot meer dan een kilometer ten westen en ten noordwesten hiervan uit (Archis; figuur 13). Of hier een fasering in aanwezig is, kon niet achterhaald worden. De oudste delen van de huidige Sint Wilibrorduskerk dateren overigens rond 1400.

Hierdoor zijn een aantal conclusies te trekken. De nederzetting van Lascaris dateert ten opzichte van de eerder beschreven trend aan de vroege kant. Volgens Theuws liggen nederzettingen en bijbehorende kerken tot in de 12e eeuw op de hoogste delen van het landschap. De begindatering van de nederzetting van Lascaris ligt rond 1050. Daarnaast lijkt een discrepantie tussen de einddatering van de nederzetting en de begin datering van de Sint Wilibrorduskerk te bestaan. Zelfs met één of meerdere houten voorgangers, lijkt de kerk na het einde van de nederzetting te dateren. Met andere woorden, de typisch Kempische trend lijkt in Eersel niet aanwezig te zijn. Dit roept tal van vragen op over de ontwikkelingsgeschiedenis van Eersel, zoals onder andere, maar niet uitsluitend, waar is de vroegmiddeleeuwse fase inclusief kerk van Eersel gelegen? Waar vindt de bewoning na 1250 plaats? Hoe passen de sporen aan de Schadewijkstraat 13-15 in dit geheel? De vindplaats in het plangebied kan hierin een belangrijke schakel vormen.

Figuur 8: Paalspoor S4 met daarin een duidelijk herkenbare paalkern.

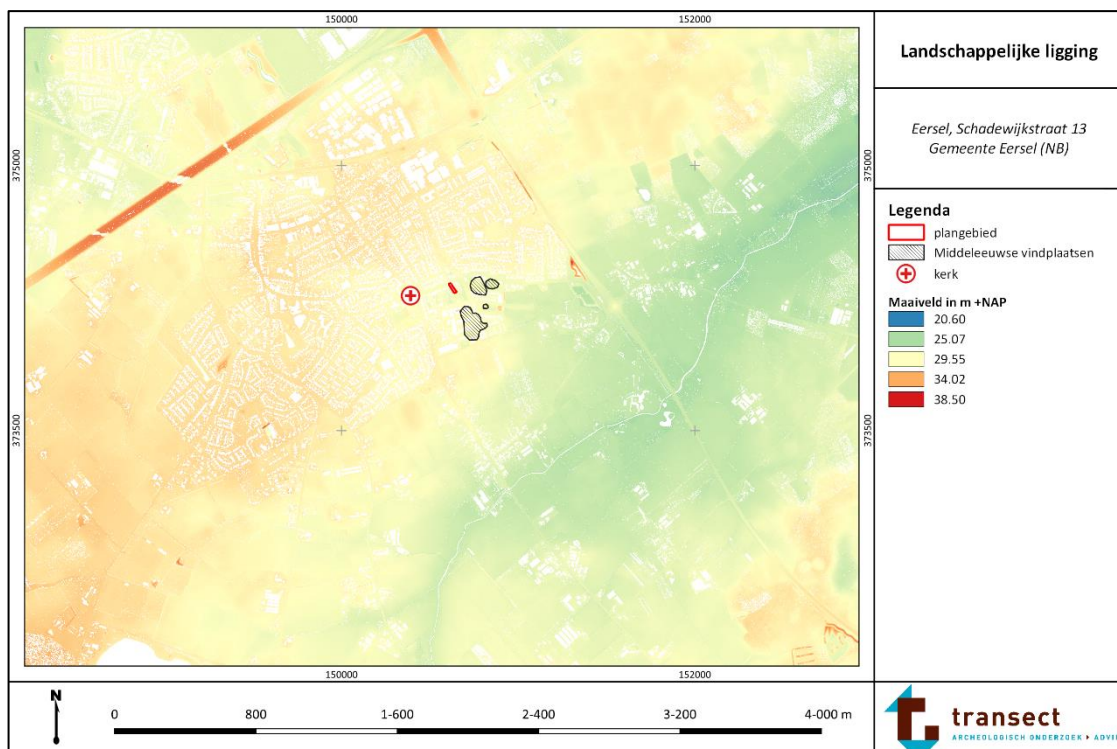
Figuur 9: Paalsporen S13 en S14.

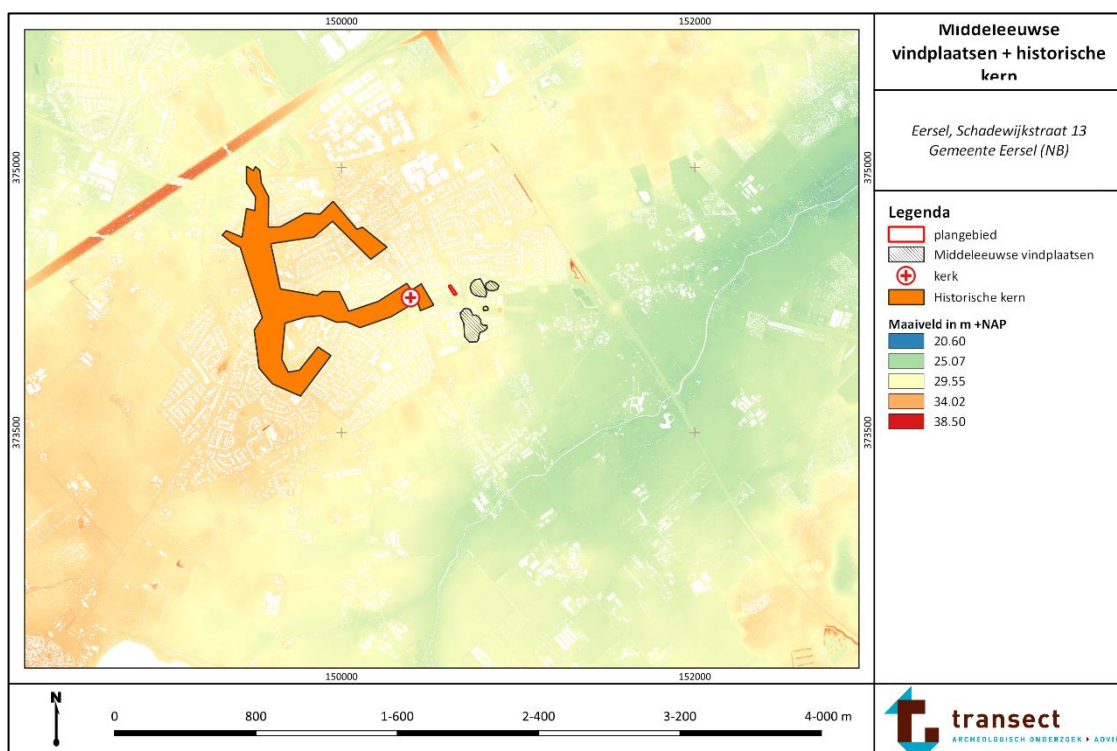
Figuur 10: Waterput S22 op de onderzijde van de coupe. Het vermolmde hout is duidelijk herkenbaar.

Figuur 11: Van links naar rechts. De bouwkeramiekfragmenten uit paalspoor S18 (VNR9KBW). Het bouwkeramiekfragment uit paalspoor S18 (VNR3KBW). Het fragmentje vroegmiddeleeuwse keramiek uit laag S2000 (VNR1KER).

Figuur 12: Landschappelijke ligging van de Middeleeuwse vindplaatsen van Lascaris (2011), het plangebied en de Sint Wiliborduskerk.

Figuur 13: Ligging van de Middeleeuwse vindplaatsen van Lascaris (2011), het plangebied en de Sint Wiliborduskerk ten opzichte van de historische kern van Eersel zoals deze in Archis is aangeven.

5. Waardestelling

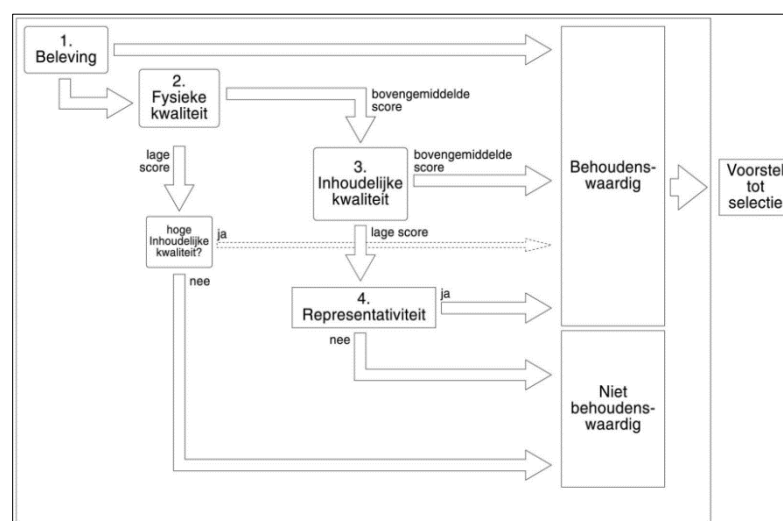
Archeologische vindplaatsen worden gewaardeerd conform de BRL4000 / KNA-protocol 4003, specificatie VS06 Waarderen en bijlage IV van de KNA 4.1. Vindplaatsen worden gewaardeerd op drie waarden (beleving, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit) en daarbinnen op waarderingscriteria (tabel 1). Op ieder van de in totaal acht waarderingscriteria kan minimaal 1 en maximaal 3 worden gescoord.

Bij de waardering wordt eerst nagegaan of vindplaatsen vanwege hun belevingswaarde, op basis van hun schoonheid of herinneringswaarde, als behoudenswaardig aangemerkt kunnen worden (figuur 11). De vindplaatsen worden vervolgens op hun fysieke kwaliteit beoordeeld. Een vindplaats is in principe behoudenswaardig, indien de criteria gaafheid en conservering samen bovengemiddeld (vijf of zes punten) scoren. De beoordeling van de fysieke kwaliteit is gerelateerd aan de archeoregio waarin de vindplaats zich bevindt.

Bij een middelmatige tot lage score (vier punten of minder), wordt naar de inhoudelijke kwaliteitscriteria gekeken om te bepalen of een vindplaats toch behoudenswaardig is. Indien te verwachten is dat op een van de inhoudelijke criteria 'hoog' wordt gescoord, wordt de vindplaats ook in principe behoudenswaardig geacht. Dit 'vangnet' heeft tot doel er voor te zorgen dat terreinen die van beperkte fysieke kwaliteit zijn, maar desondanks inhoudelijk van groot belang, uit de beoordeling vallen.

Vindplaatsen die op grond van hun fysieke kwaliteit als in principe behoudenswaardig zijn aangemerkt, worden vervolgens gewaardeerd op hun inhoudelijke kwaliteit.

- Eerst vindt een afweging plaats op de eerste drie inhoudelijke kwaliteitscriteria; zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde. Bij een bovengemiddelde score van zeven punten of meer wordt het monument als behoudenswaardig aangemerkt.
- Na deze weging wordt bij vindplaatsen met een lagere inhoudelijke waardering (minder dan zeven punten) nagegaan of het criterium representativiteit van toepassing is. Zo ja, dan wordt een voorstel gedaan voor een als behoudenswaardig aan te merken steekproef per categorie.
- De overige vindplaatsen zijn niet behoudenswaardig.

Figuur 11. Waarderingscriteria (bron: www.sikb.nl).

Waardestelling

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is één vindplaats aangetroffen. Het betreft een deel van een erf dat waarschijnlijk in de Middeleeuwen dateert (circa vanaf de 10e eeuw). Deze datering is met name gebaseerd op de vulling van de sporen, aangezien het schaarse vondstmateriaal geen eenduidige datering oplevert. De vindplaats bestaat uit 21 grondsporen (paalsporen, kuil en een waterput). Daarnaast is een karrenspoor aangetroffen die een jongere datering heeft. Dit losse karrenspoor kwalificeert niet als vindplaats en wordt dan ook niet gewaardeerd.

Beleving

Voor wat betreft beleving kan de vindplaats niet gescoord worden, omdat deze niet bovengronds zichtbaar is of kan worden.

Fysieke kwaliteit

De vindplaats scoort voor wat betreft de fysieke kwaliteit middelhoog met vier punten. Op geen van de inhoudelijke criteria wordt een hoge (maximale) score behaald, zodat de vindplaats op grond hiervan niet als behoudenswaardig valt aan te merken. De bodemopbouw in het plangebied is grotendeels verstoord. De verstoringen hangen waarschijnlijk samen met het gebruik van het plangebied in het verleden (agrarisch, boomkwekerij etc.) waardoor een deel van de archeologische resten is verdwenen. Dit geldt met name voor het vondstmateriaal dat schaars en zeer verweerd genoemd kan worden. Ondanks de verstoringen zijn de grondsporen over het algemeen wel nog relatief diep te noemen (circa 20 – 60 cm en in het geval van de waterput nog dieper). Tezamen zorgt dit voor een middelhoge score.

Inhoudelijke kwaliteit

Inhoudelijk scoort de vindplaats hoog, zodat de vindplaats op grond hiervan als behoudenswaardig is aan te merken. De vindplaats dateert hoogstwaarschijnlijk in de tweede helft van de Middeleeuwen. De vindplaats kan een belangrijke schakel zijn om het beeld van de ontwikkelingsgeschiedenis van Eersel te complementeren.

Tabel 1. Waardestelling vindplaats

Waarden	Criteria	Score - hoog	Score - middelhoog	Score - laag
Beleving	Schoonheid	n.v.t.		
	Herinneringswaarde	n.v.t.		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		2	
	Conservering		2	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid		2	
	Informatiewaarde	3		
	Ensemblewaarde			
	Representativiteit	n.v.t.		

6. Conclusie en advies

Conclusie

De bodemopbouw komt min of meer overeen met de bodemopbouw zoals deze tijdens het vooronderzoek is waargenomen. In het zuiden is onder een moderne bouwvoor een oude bouwvoor dan wel ploeglaag aanwezig. Hieronder liggen terrasafzettingen waarvan de top verweerd en/of verrommeld is. In het noorden zijn de terrasafzettingen onder de moderne bouwvoor aanwezig. Op de moderne bouwvoor ligt een recente ophooglaag. In het noorden zijn tevens grote verstoringen aangetroffen.

Met name in het noorden is de bodemopbouw grotendeels verstoord te noemen. Getuige de hier aanwezige waterput kunnen diepere grondsporen hier nog wel aanwezig zijn. Daarnaast lijkt de bodemopbouw in het zuiden door de afwezigheid van dekzand op de terrasafzettingen ook deels verstoord te zijn. De top van de terrasafzettingen lijkt hier door de aanwezigheid van ondiepere grondsporen grotendeels intact te zijn. De diepte waarop de top van de natuurlijke afzettingen is aangetroffen in het vooronderzoek en het proefsleuvenonderzoek komt ook goeddeels overeen. Echter zijn in het plangebied wel degelijk archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen en, zij het in veel mindere mate, vondsten. Dit werd op basis van het vooronderzoek niet verwacht.

In het plangebied zijn archeologische resten aangetroffen in de vorm van 22 grondsporen en enkele vondsten. 21 van deze sporen (paalsporen, kuilen en een waterput) maken deel uit van een nederzettingsterrein dat vermoedelijk in de Middeleeuwen dateert. Het resterende spoor is een karrenspoor dat een jongere datering heeft. De archeologische resten zijn aangetroffen op een diepte van circa 28,0 – 28,1 m +NAP (circa 40-60 cm -Mv). Waterput S22 in wp2 is qua NAP-waarde op dezelfde hoogte aangetroffen, maar door een recente ophooglaag ligt deze circa 1,3 m -Mv. De aangetroffen archeologische resten dateren hoogstwaarschijnlijk in de tweede helft van de Middeleeuwen. Dit betekent dat de aangetroffen archeologische resten te koppelen zijn aan het nabijgelegen nederzettingsterrein die ten oosten en ten zuiden van het plangebied zijn opgegraven. De vindplaats kan een belangrijke schakel zijn om het beeld van de ontwikkelingsgeschiedenis van Eersel te complementeren.

Advies

Aangezien in het plangebied een behoudenswaardige vindplaats aanwezig is, is ons advies om deze *in* dan wel *ex situ* te behouden. Vanwege de relatief ondiepe ligging van de archeologische resten in het zuiden van het plangebied (40-60 cm -Mv) kan de vindplaats enkel *in situ* behouden blijven als de bodemroerende werkzaamheden niet dieper gaan dan 10 cm -Mv. Dit om voldoende buffer te houden met de onderkant van deze werkzaamheden en de bovenkant van het archeologische niveau. In het noorden liggen de archeologische resten ten opzichte van maaiveld dieper (circa 130 cm -Mv), maar omdat de grens tussen beide zones niet duidelijk is, wordt zekerheidshalve vastgehouden aan de begrenzing van 10 cm -Mv. Mocht *in situ* behoud niet mogelijk zijn, dan adviseren wij om de vindplaats *ex situ* te behouden middels een definitief onderzoek waarbij het gehele plangebied wordt opgegraven.

Op basis van dit advies neemt de gemeente Eersel een selectiebesluit.

7. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologisch Informatie Systeem (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015.
- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl

Literatuur

- SIKB, 2018: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1* (KNA 4.1). (www.sikb.nl/archeologie/richtlijnen/brl-4000).
- Alterra, 2015. *De bodemkaart voor Nederland. 1: 50 000*. Wageningen: Universiteit Wageningen.
- Bakker, H., de/J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland*. Assen (Fysische Geografie van Nederland). Derde, geheel herziene druk.
- Berkvens, R., K.A.H.W. Leenders, J. Bosman, M.D. Wagemans, E. Wijnen, V. Mes, M. van Moolenbroek, E. Drenth, H. v.d. Laarschot en J. Schotten, 2011. *SRE Milieudienst rapport Kempisch Erfgoed in Beeld Een regionale erfgoedkaart voor de Kempen- en A2 gemeenten: Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Reusel-De Mierden, Waalre, Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende*, Eindhoven.
- Borsboom, A.J./J.W.H.P., Verhagen 2009: *KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P), versie 1.02*, Gouda (CCvD).
- Carmiggelt, A./P.J.W.M. Schulten, 2002: *Veldhandleiding Archeologie, Archeologie Leidraad 1*, Zoetermeer (College voor de Archeologische Kwaliteit).
- Kooistra, L.I./O., Brinkkemper, 2016: *KNA Leidraad Archeobotanie, versie definitief 1.01*, Gouda (CCvD).
- Kortlang, F.P. en S. Hakvoort, 2005, *Aanvullend verslag Inventariserend veldonderzoek plangebied Kerkebogten, gemeente Eersel*, Amsterdam (Zuidnederlandse Archeologische Notities 29).
- Lascaris, M.A., 2011, *Opgravingen in Eersel-Kerkebogten. Landschap en bewoning in de Bronstijd, IJzertijd, Romeinse tijd, Middeleeuwen en de Nieuwe tijd*, Amsterdam (Zuidnederlandse Archeologie Rapporten 44)
- Lauwerier, R.C.G.M., 2011: *KNA Leidraad Archeozoölogie, versie definitief 1.01*, Gouda (CCvD).
- Rap, J., 2022. *Een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase. Eersel, Schadewijkstraat 13, gemeente Eersel (NB)*, Nieuwegein (Transect-rapport 3861).
- Theuws, F., 1989, *Middeleeuwse parochiecentra in de Kempen 1000-1350*, In A.A.A. Verhoeven/F. Theuws (eds), 1989, *Het Kempenproject 3. De Middeleeuwen centraal*, Waalre (BSBH 33).
- Thijssen, W., 2020. Middeleeuws 's-Hertogenhofstad in Eersel gelokaliseerd? In *De Rosdoek*, nr. 173.

Illustratieverantwoording

Figuur 1. Ligging van het plangebied op een topografische kaart. Bron: pdok.nl..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Figuur 2. Het vlak wordt met de metaaldetector geïnspecteerd op vondsten..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Figuur 3. Profiel 1.01 in werkput 1, gezien richting het westen. **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Figuur 4. Beeld van de omgespitte bodem in profiel 1.02 in werkput 1, gezien richting het westen.**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Figuur 5. Paalspoor S.2 in werkput 1. **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Figuur 6. Overzicht van de sporen in vlak 1 van werkput 3, gezien richting het noorden.....**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Figuur 7. Gedigitaliseerde coupes van S.3 t/m S.4 in profiel 3.1 in de oostwand van werkput 3.....**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Figuur 8. VNR5 uit S.8 in werkput 3. **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

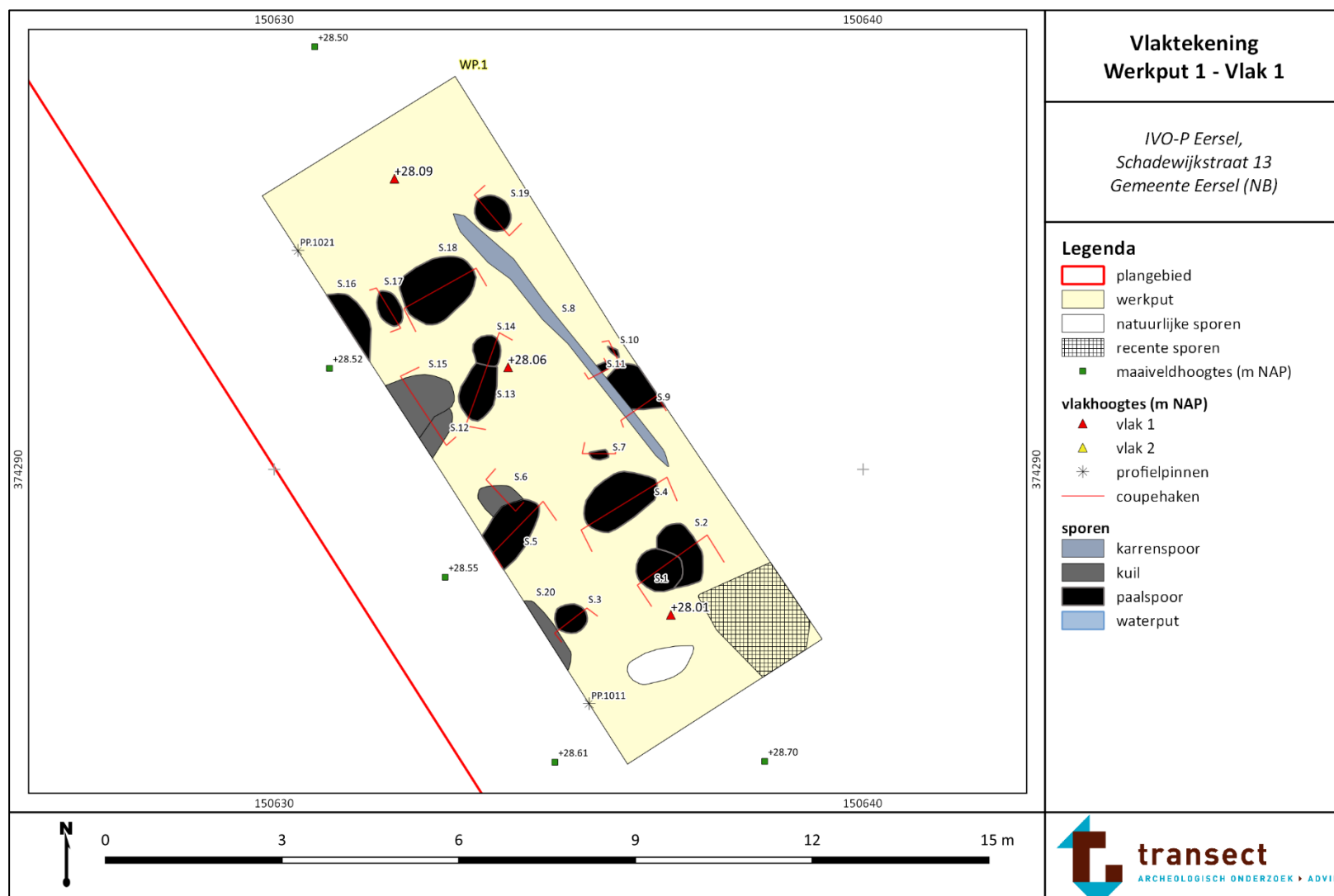
Bijlage 1. Archeologische periode-indeling voor Nederland

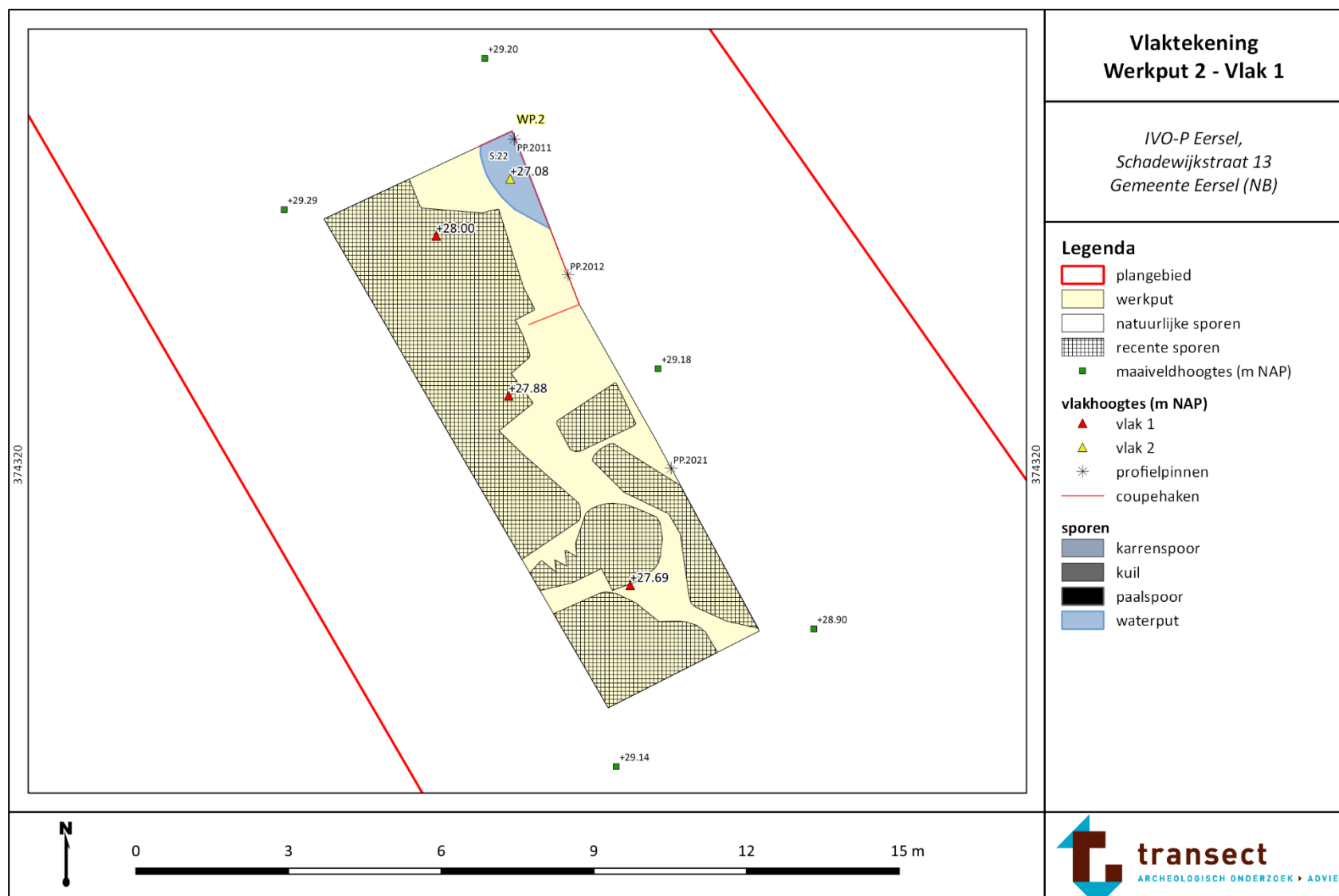
Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe tijd	Late-Nieuwe tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden-Nieuwe tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege-Nieuwe tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

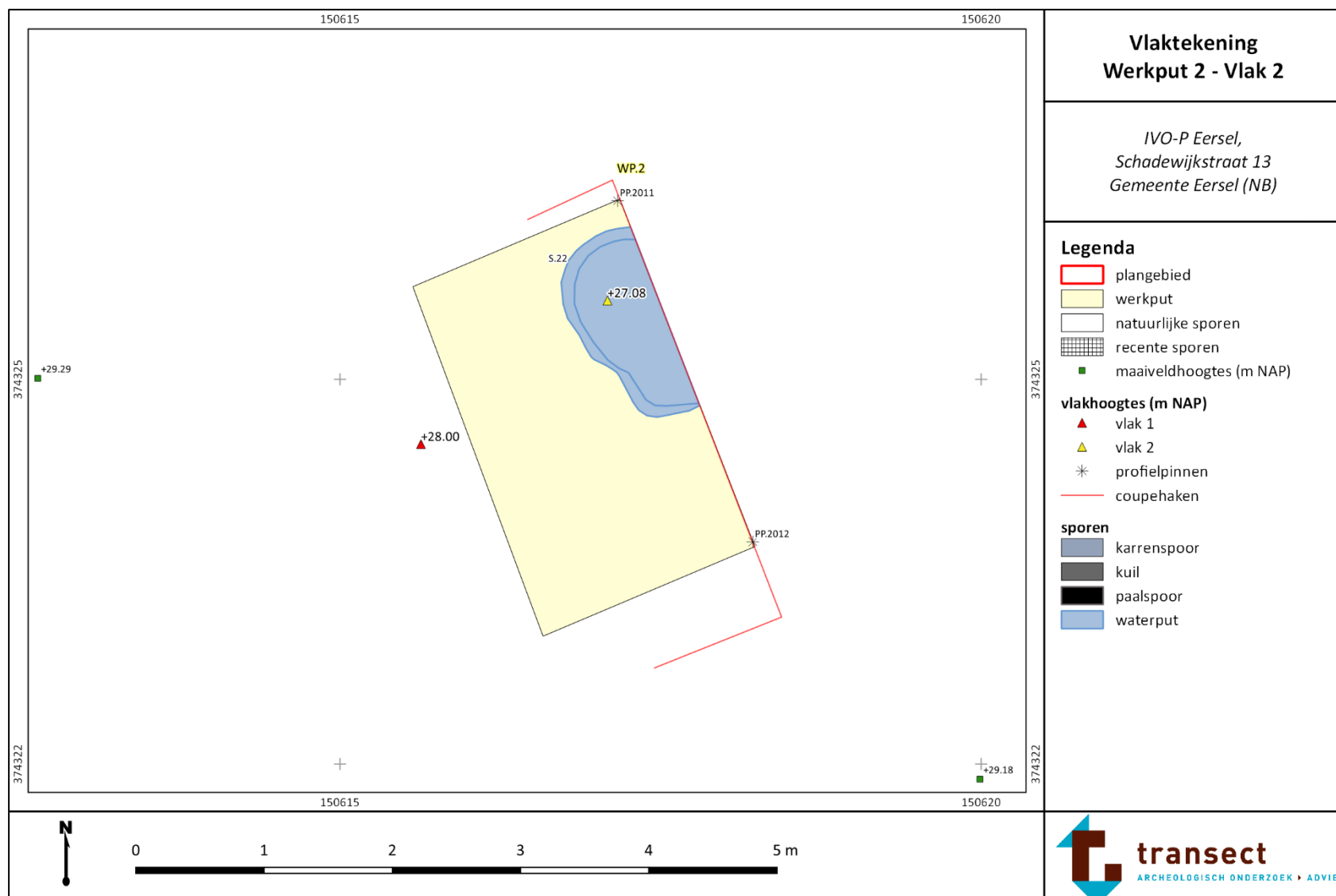
Bijlage 2. Allesporenkaart

Bijlage 3. Vlaktekeningen

Bijlage 4. Veldtekeningen

Bijlage 5. Sporen- en lagenlijst

Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Spoorcont.	Spoorvorm	Spoordiepte	Vulling	Vullingaard	Kleur	Textuur	Org. stof	Vullingopmerking	Spooropmerking
01	001	0001	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Rond	26	1		Grijs	zs2		Matig grof, gevlekt, grind1, houtskool1	
01	001	0002	Kuil	SCHERP	Ovaal	16	1		Donkergr ijsbruin	zs2		Matig grof	insteek van S1?
01	001	0003	Paalkuil	SCHERP	Rond	22	1		Grijs	zs2		Matig grof, verbrand leem, grind1	
01	001	0004	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	62	1	Kern	Grijs	zs2		Matig grof, grind 1, gevlekt	
01	001	0004	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	62	2	Insteek	Bruingrijs	zs2		Matig grof, gevlekt	
01	001	0005	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	50	2	Kern	Donkergr ijs	zs2	H1	Matig grof, grind1, houtskool1, verbrand leem	
01	001	0005	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	50	1	Insteek	Grijs	zs2		Matig grof, gevlekt	
01	001	0006	Kuil	SCHERP	Ovaal	46	1		Geelgrijs	zs2		Matig grof, leembijmenging	
01	001	0007	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	14	2	Insteek	Geel	zs2		Matig grof, gevlekt	
01	001	0007	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	14	1	Kern	Grijs	zs2		Matig grof, gevlekt	
01	001	0008	Karrenspoor	SCHERP	Lineair	6	1		Donkerbr uingrijs	zs2	H1	Matig grof	
01	001	0009	Kuil	SCHERP	Rond	36	1		Geelgrijs	zs2	H1	Matig grof, gevlekt	
01	001	0010	Paalkuil	SCHERP	Ovaal	10	1		Grijs	zs2		Matig grof	Onderkant

01	001	0011	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Rechthoekig	40	1		Donkergr ijs	zs1		Matig grof	Staak
01	001	0012	Kuil	SCHERP	Ovaal	6	1		Donkerbr uingrijs	zs2	H2	Matig grof	mogelijk dieper buiten de put
01	001	0013	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	30	1	Kern	Donkergr ijs	zs2		Matig grof, gevlekt, verbrande leemvlekjes.	
01	001	0013	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	30	2	Insteek	Geelgrijs	zs2		Matig grof, gevlekt	
01	001	0014	Paalkuil	SCHERP	Rond	20	1		Donkergr ijs	zs2		Matig grof, gevlekt, verbrand leem, houtskool1	
01	001	0015	Kuil	SCHERP	Onregelmati g	20	1		Grijsbrui n	zs2	H1	Matig grof, gevlekt, verbrande leemvlekjes.	
01	001	0016	Paalkuil	SCHERP	Ovaal		1		Donkergr ijs	zs2	H1	Matig grof, houtskool1, verbrand leem.	tegen het profiel, grotendeels niet binnen de proefsleuf.
01	001	0017	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	20	1	Kern	Grijs	zs2		Matig grof, gevlekt, grind1	
01	001	0017	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	20	2	Insteek	Lichtgeel grijs	zs2		Matig grof, gevlekt	
01	001	0018	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	60	1	Kern	Donkergr ijs	zs2		Matig grof, gevlekt, houtskool1, verbrand leem	
01	001	0018	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Ovaal	60	2	Insteek	Lichtgeel grijs	zs2		Matig grof, gevlekt	

01	001	0019	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Rond	48	2	Insteek	Geelgrijs	zs2		Matig grof, gevlekt, verbrand leem.	
01	001	0019	Paalgat met paalkuil	SCHERP	Rond	48	1	Kern	Donkergr ijs	zs2	H1	Matig grof, verbrand leem.	
01	001	0020	Kuil	SCHERP	Ovaal		1		Donkergr ijsbruin	zs2		Matig grof, gevlekt	Tegen de profielwand, grotendeels buiten de put.
01	001	0021	Paalkuil	VAAG		36	1		Lichtgrijs	zs2		Matig grof, gevlekt	Niet in het vlak waargenomen, enkel in profiel 1.02
01	104	1000	Bouwvoor				1		Donkergr ijsbruin	zs2	H1	Matig fijn, bouwpuin.	
01	104	2000	Esdek				1		Grijsbrui n	zs2		Matig fijn, gevlekt.	restant esdek, deels opgenomen in de bouwvoor
01	104	3000	Laag				1		Lichtbeig e	zs2		Matig grof, gevlekt, grind1	verwerringslaag terrasafzettingen
01	104	3100	C-horiront				1		Witgeel	zs2		Matig grof, grind1	Terrasafzettingen
02	001	0022	Waterput	SCHERP	Onregelmati g	90	4	Nazak	Bruingrijs	zs2		Matig grof, gevlekt	boomstamwaterp ut
02	001	0022	Waterput	SCHERP	Onregelmati g	90	1	Insteek	Geelgrijs	zs2		Matig grof	boomstamwaterp ut
02	001	0022	Waterput	SCHERP	Onregelmati g	90	2		Donkerbr uin			Houten boomstam (bovenzijde), vermolmd hout.	boomstamwaterp ut
02	001	0022	Waterput	SCHERP	Onregelmati g	90	3	Kern	Lichtgrijs	zs2		Matig grof, grind2, met kleibrokken	boomstamwaterp ut

Bijlage 6. Vondstenlijst

Vondstnummer	Veldvondst	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Aantal	Gewicht	Opmerking
0001KER	0001	01	104	2000	ES	1	1	1-1	KER	1	3	
0002KHL	0002	01	001	0019	PGK	1	1		KHL	2	1.2	
0003KBW	0003	01	001	0016	PK	1	1		KBW	1	56.5	
0009KBW	0009	01	001	0018	PGK	1	1		KBW	1	14.7	
0009KER	0009	01	001	0018	PGK	1	1		KER	1	11.8	

Bijlage 7. Monsterlijst

Vondstnummer	Veldvondst	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Categorie	Aantal	Gewicht	Opmerking
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Bijlage 8. Beantwoording onderzoeksvragen

1. Zijn er in het plangebied archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen, en/of vondsten?

In het plangebied zijn archeologische resten aangetroffen in de vorm van 22 grondsporen en enkele vondsten. 21 van deze sporen (paalsporen, kuilen en een waterput) maken deel uit van een nederzettingsterrein dat vermoedelijk in de Middeleeuwen dateert. Het resterende spoor is een karrenspoor dat een jongere datering heeft.

2. Hoe ziet de bodemopbouw in het plangebied eruit en in hoeverre is deze intact?

In het zuiden is onder een moderne bouwvoor een oude bouwvoor dan wel ploeglaag aanwezig. Hieronder liggen terrasafzettingen waarvan de top verweerd en/of verrommeld is. In het noorden zijn de terrasafzettingen onder de moderne bouwvoor aanwezig. Op de moderne bouwvoor ligt een recente ophooglaag. In het noorden zijn tevens grote verstoringen aangetroffen.

Met name in het noorden is de bodemopbouw grotendeels verstoord te noemen. Getuige de hier aanwezige waterput kunnen diepere grondsporen hier nog wel aanwezig zijn. Daarnaast lijkt de bodemopbouw in het zuiden door de afwezigheid van dekzand op de terrasafzettingen ook deels verstoord te zijn. De top van de terrasafzettingen lijkt hier door de aanwezigheid van ondiepere grondsporen grotendeels intact te zijn.

3. Wat is de aard, diepteligging, samenhang en spreiding van de aanwezige archeologische resten, grondsporen en structuren (horizontaal en verticaal)?

De archeologische resten zijn aangetroffen op een diepte van circa 28,0 – 28,1 m +NAP (circa 40-60 cm -Mv). Waterput S22 in wp2 is qua NAP-waarde op dezelfde hoogte aangetroffen, maar door een recente ophooglaag ligt deze circa 1,3 m -Mv. De grondsporen zijn op S22 na allen aangetroffen in de zuidelijke proefsleuf (wp1). In het noorden van het plangebied zijn ook grootschalige verstoringen aangetroffen.

4. Wat is de datering van de archeologische resten op basis van (chrono-)stratigrafie en typo-chronologie? En in hoeverre is er sprake van (dis-)continuïteit in gebruik/bewoning?

Op basis van het vondstmateriaal kan geen eenduidige datering gegeven worden. Het materiaal is hiervoor te verweerd dan wel uit secundaire context afkomstig. Op basis van de vulling en spoorcontour lijkt een datering in de tweede helft van de Middeleeuwen het meest waarschijnlijk.

5. Welke categorieën vondstmateriaal zijn aanwezig en in welke mate (ook in relatie tot elkaar)? Wat zegt de aard en mate van voorkomen van het vondstmateriaal over het gebruik van het plangebied in het verleden?

De verzamelde vondstcategorieën bestaan uit bouwkeramiek, huttenleem en keramiek waarbij de eerste categorie de meerderheid vormt. Het totale aantal vondsten (N=8) mag schaars genoemd worden. Dit hangt samen met het feit dat het dekzand in het plangebied verstoord is. Dit dekzand vormde naar alle waarschijnlijkheid de oorspronkelijke top van het archeologische niveau. Eventuele cultuur-/akkerlagen en/of het oude maaiveld die op het dekzand hebben gelegen zijn ook verstoord. Hierdoor is ook een groot deel van het vondstmateriaal verdwenen.

6. Welke depositionele en post-depositionele processen zijn te onderscheiden en in hoeverre hebben deze invloed gehad op de bewoningsgeschiedenis en vondstcontexten?

In het plangebied is het dekzand, tezamen met eventuele cultuur-/akkerlagen en/of het oude maaiveld verdwenen. Dit hangt zeer waarschijnlijk samen met het ontstaan van de ploeglaag c.q. oude bouwvoor (S2000). Hierdoor is een groot deel van het vondstmateriaal verdwenen.

7. **Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?**
De bodemopbouw komt min of meer overeen met de bodemopbouw zoals deze tijdens het vooronderzoek is waargenomen. De diepte waarop de top van de natuurlijke afzettingen is aangetroffen in het vooronderzoek en het proefsleuvenonderzoek komt ook goeddeels overeen. Echter zijn in het plangebied wel degelijk archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen en, zij het in veel mindere mate, vondsten. Dit werd op basis van het vooronderzoek niet verwacht.
8. **Wat is de relatie met omliggende historische/archeologische resten?**
De aangetroffen archeologische resten dateren hoogstwaarschijnlijk in de Middeleeuwen. Dit betekent dat de aangetroffen archeologische resten te koppelen zijn aan het nabijgelegen nederzettingsterrein dat ten oosten en ten zuiden van het plangebied is opgegraven.
9. **Wat is de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten (gaafheid en conserveringsgraad)? Is sprake van (een) behoudenswaardige archeologische vindplaats(en)? (Maak voor het beantwoorden van deze vraag gebruik van de KNA-waarderingssystematiek)**
De vindplaats is behoudenswaardig. Zie hoofdstuk 5.
10. **Kan op basis van de resultaten een advies geformuleerd worden t.a.v. het vervolg in de archeologische monumentenzorg (vrijgeven/behoud *in situ*/opgraven). Zo ja, hoe luidt deze?**
Gezien de behoudenswaardige vindplaats is het advies om het gehele plangebied op te graven.
11. **Zijn er vanuit de toestand van de archeologische resten, bodemcondities en toekomstig gebruik mogelijkheden voor behoud *in situ*?**
Gezien de relatief ondiepe ligging van de archeologische resten in het zuiden van het plangebied (40-60 cm -Mv) kan de vindplaats enkel behouden blijven als de bodemroerende werkzaamheden niet dieper gaan dan 10 cm -Mv. Dit om voldoende buffer te houden met de onderkant van deze werkzaamheden en de bovenkant van het archeologische niveau. In het noorden liggen de archeologische resten ten opzichte van maaiveld dieper (circa 130 cm -Mv), maar omdat de grens tussen beide zones niet duidelijk is, wordt zekerheidshalve vastgehouden aan de begrenzing van 10 cm -Mv.
12. **Bij afwezigheid van een vindplaats; wat is hier de verklaring voor (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?**
Niet van toepassing.